

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

MARDİN İLİ MAZIDAĞI İLÇESİ BİLGE KÖYÜ RAPORU

I. GİRİŞ

04.05 2009 tarihinde Mardin İli Mazıdağı İlçesi Bilge Köyünde 44 kişinin ölümüyle sonuçlanan şiddet olayının ardından 33 haneli köyde yaşayan 48 çocuk en az bir ebeveynini kaybetmiş, olayı gerçekleştirdikleri ileri sürülen taraf köyden göç etmek zorunda kalarak Mazıdağı İlçesinde bulunan fosfat tesislerindeki konutlara yerleştirilmişlerdir. Aynı aileden 44 vatandaşın hayatını kaybettiği bu şiddet olayına yol açan toplumsal nedenler konusunda birbiri ile çelişen çok sayıda iddia ile olay sonrası idari kolluğun olaya geç müdahale ettiği iddialarının medyada yer alması üzerine Komisyonumuz, 07/05/2009 tarihli toplantısında, olayın bir alt komisyon kurularak incelenmesine karar vermiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun 23 üncü Dönem 3 üncü Yasama Yılı 7 Mayıs 2009 tarihli 25 inci toplantısında; 4 Mayıs 2009 tarihinde Mardin İli Mazıdağı İlçesi Bilge Köyünde yaşanan olayı incelemek üzere, Mersin Milletvekili ve Komisyon Başkanı Prof. Dr. M. Zafer ÜSKÜL, Bingöl Milletvekili Kazım ATAÖĞLU, İzmir Milletvekili Ahmet ERSİN, Yozgat Milletvekili Mehmet EKİCİ ve İstanbul Milletvekili Ayşe Jale AĞIRBAŞ'tan oluşan bir Alt Komisyon kurulmasına karar verilmiştir. Alt Komisyon'a Komisyon üyelerinden isteyenlerin katılmasının Meclis Başkanlığı'nca uygun bulunması üzerine, Komisyon üyelerine yapılan yazılı duyuru sonucunda, Afyonkarahisar Mv. Ahmet KOCA, Kahramanmaraş Mv. Fatih ARIKAN, Denizli Mv. Mithat EKİCİ de incelemelere katılmışlardır. Alt Komisyon, 13-14 Mayıs 2009 tarihlerinde Mersin Milletvekili Mehmet Zafer ÜSKÜL'ün başkanlığında olay yerinde incelemelerde bulunmuş, yetkililerle bir dizi görüşmeler yapmıştır. Komisyona Mülkiye Başmüfettişi Mehmet FİRİK, Adalet Müfettişi Mecit GÜRSOY ve Komisyon Uzmanı Müberra ALGAN eşlik etmiştir.

II. İNCELEMENİN AMACI

1-Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, çoğunluğu aynı aileden 44 vatandaşımızın yaşamını kaybettiği olayın meydana gelmesine yol açan nedenler ile bu tür olayların bir daha yaşanmaması için alınması gereken önlemler başta olmak üzere, idari kolluğun olaya geç müdahale ettiği iddialarını yerinde incelemek,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

2- Olay sonrası gerek mağdur gerekse şüpheli tarafta yer alan insanların günlük yaşamlarına dönmelerini sağlayacak önlemler ile olaydan etkilenen vatandaşların temel ihtiyaçlarına yönelik çalışmaların etkinliğini incelemek,

3- Olay nedeniyle ortaya çıkması kuvvetle muhtemel insan hakları ihlallerinin önlenmesine yönelik tedbirler konusunda görevli kamu kurumları tarafından yürütülen çalışmaların yeterliliğini değerlendirmek ve olayın nedenlerinin ortaya çıkarılması amacıyla etkin soruşturma yapılıp yapılmadığını incelemek,

4-Olaydan etkilenen vatandaşların yaşam, sağlık ve eğitim haklarının korunmasına yönelik etkin tedbirlerin alınıp alınmadığı konularında incelemelerde bulunmaktadır.

III. İNCELEMEDE UYGULANAN METOT

Komisyonumuz bölgeye intikal etmesinde önce belirlenmiş olan inceleme programı çerçevesinde, mağdur tarafta yer alan vatandaşlar ile yüz yüze görüşmeler yapmış, olayın yaşandığı evde incelemelerde bulunmuş, olay yerinde faaliyet gösteren kamu kurumu görevlileri ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinden yürütülen çalışmalar hakkında bilgi almış, gerek olaya müdahale gerekse olay sonrası ortaya çıkması kuvvetle muhtemel insan hakları ihalelerini önlemekle görevli kamu görevlileriyle bir dizi görüşmelerde bulunmuştur.

IV. İNCELEME

Komisyonumuz önceden belirlediği inceleme programı kapsamında ilk olarak olayın gerçekleştiği Bilge Köyünde incelemelerde bulunmuştur. Bilge köyündeki incelemelerine mağdur tarafta yer alan vatandaşlarla Kızılay çadırında görüşmeler yaparak başlamıştır.

Bu görüşmeler esnasında, mağdur aileye mensup vatandaşlar, olayı gerçekleştirdikleri ileri sürülen tarafla aralarında kesinlikle bir anlaşmazlık bulunmadığını vurgulamışlardır. Aralarında korucuların da bulunduğu mağdur aileye mensup vatandaşlar, görgü tanıklarının ifadelerine dayanarak, nişan olayının gerçekleştiği evde hazır bulunan yakınları yatsı namazında iken 4 kişinin içeriye girdiğini, bu kişilerden ikisinin kadınların bulunduğu odaya, ikisinin erkeklerin bulunduğu odaya girerek olayı gerçekleştirmiş olduklarını, olayın planlı olduğu konusunda görgü tanıklarının ifadeleri olduğunu, faillerin kesinlikle maskeli olmadıklarını, olaydan yaralı kurtulan gencin Jandarma Karakoluna telefon açarak olayı haber

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

verdiğini, olayın yaşandığı gece karakolda nöbette bulunan mağdur taraftan 4, fail taraftan 2 korucunun nöbet tutmakta olduğunu, olayın haber alınmasından yarım saat kadar önce şüpheli aileye mensup koruculardan birinin silahını ve hücum yeleğini alarak hızla ve öfkeli tavırlarla karakoldan ayrılmış olduğunu, şüpheli aileden geriye kalan bir korucunun ise köye gitmek için her zaman kullanılan ve yakın olan yol yerine uzak olan ve Atlıca Yolu olarak bilinen yoldan gitmek için ısrar ettiğini, ancak mağdur tarafta yer alan korucuların her zaman kullanılan yoldan özel araçlarıyla 5 dakikada köye varmış olduklarını, pusu ihtimalini değerlendiren askerin kendileri ile birlikte gelmediklerini, kendileri köye varduktan bir süre sonra askerin de köye intikal ettiğini, ifade etmişlerdir.

Bilge Köyünde yaşayan vatandaşlarla yapılan görüşme esnasında mağdur tarafta yer alan vatandaşlar, aileye mensup gençlerin kin, öfke ve intikam duygularıyla, şüphelilerin yakınlarına zarar verebilecekleri gerekçesiyle, şüpheli aileye mensup olan ve Mazıdağı İlçesindeki fosfat tesislerinde yer alan konutlara yerleştirilen kişilerin Mazıdağı'ndan alınarak başka şehirlere yerleştirilmesi isteklerini Komisyonumuza iletmeleri üzerine, Komisyon Başkanı Prof. Dr. M. Zafer ÜSKÜL, adaletin gerçekleştirilmesinin devletten beklenilmesi gerektiğini savcı ve yargıçların olayı bütün boyutları ile incelediklerini, failerin bağımsız yargı tarafından hak ettikleri cezaya çarptırılacaklarını vurgulamış, bu istemin yetkililere iletileceğini ifade etmiştir.

Komisyonumuz vatandaşlarla yaptığı görüşmenin ardından olaydan 2 gün sonra köyde çalışmalara başlayan Türk Kızılayı ekip başkanı Yaşar ÇAĞRIBAY, Kızılay çalışanı Meltem KILIÇ ve Türk Psikologlar Derneği temsilcisi Doç Dr. Nedret ÖZTAN ile görüşerek yürütülen çalışmalar hakkında bilgi almıştır. Bölgede yürütülen psiko-sosyal müdahale çalışmalarına eş koordinatör olarak atanan Doç. Dr. Nedret ÖZTAN, bölgede kalan ergen ve çocuklara yönelik rehabilite çalışmalarını sürdürdüklerini, basında yer aldığı gibi travma terapisi yapmadıklarını, çocukları oyunlarla rehabilite ettiklerini, gözlemcilerin terapilerin çok iyi gittiğini belirttiğini, çalışmalar sonucunda günlük raporlar hazırlandığını ifade etmiş bu raporlarının birer örneğini elektronik posta aracılığıyla Komisyonumuza iletmışlerdir. Bölgede bulunan Kızılay ekibi, köyde bulunan kişi sayısı ile orantılı olmak üzere günlük ortalama 3.000 kişilik yemek dağıtıldığını ifade etmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

Komisyonumuz, olayın yaşandığı evde ve saldırıda yaşamını kaybeden köy imamının evinde incelemelerde bulunduktan sonra köydeki incelemelerini tamamlayarak köyden ayrılmıştır.

Bilge Köyündeki incelemelerinin ardından Komisyonumuz, Şeyhan Jandarma Karakolunda, Karakol Komutanı ile görüşerek incelemelerini sürdürmüştür. Görüşme esnasında Karakol Komutanı, karakollarında 4 tane gönüllü, 7 tane geçici köy korucusunun görev yaptığını, tutuklu 8 kişiden 7'sinin korucu olduğunu, 21:06'da karakollarına Bilge Köyünde çatışma olduğu haberi geldiğini, 21:09'da birlik komutanını arayarak haberin araştırılmasını istediğini, birlik komutanı teyid için korucuları aradığında korucuların, terör saldırısı olduğunu ifade ettiklerini, 21:15 sıralarında 122 acil servis'i arayarak ambulans talebinde bulunduğunu, derhal ambulans geldiğini, ilk ambulansla 3 personelini, ikinci ambulansla kendisinin köye intikal ettiğini, olay gecesini nöbetçi olan 5 korucunun köye kendilerinden önce gitmiş olduğunu, şüphelilerin mensup olduğu aileden bir korucunun ise Karakol personelinden birinin ailesinin rahatsızlanması üzerine Mardin Devlet Hastanesine gittiğini, durumun hastane kayıtları ile sabit olduğunu ifade etmiştir. Komisyon üyelerinden Yozgat Mv. Mehmet EKİCİ'nin olayı nasıl yorumladıkları sorusu üzerine Karakol Komutanı, tarafların nöbet esnasında karşılıklı satranç oynadıklarını, aralarında sorun olduğunu gösterecek herhangi bir belirtiye rastlamadıklarını ifade ettikten sonra olayın nedeninin iki aile arasındaki geçmişe dayalı sürtüşmeler olabileceğini ifade etmiştir. Yozgat Mv. Mehmet EKİCİ'nin dışarıdan gelen bir grubun olayı gerçekleştirmiş olma ihtimaline ilişkin sorusuna Karakol Komutanı, görgü tanıklarının failleri gördüklerini ifade ettikleri bilgisini vermiştir. Komisyon Başkanı Prof. Dr. M. Zafer ÜSKÜL'ün bölgede petrol boru hattı bulunduğu ve kaçakçılık iddialarının varlığının ifade etmesi üzerine Karakol Komutanının, kaçakçılık yaptıkları iddiası üzerine 2003 yılında 28 korucu hakkında, dönemin kaymakamı tarafından soruşturma izni verilmiş olduğunu ancak sonrasında Bölge İdare Mahkemesi kararı üzerinde soruşturmanın durmuş olduğunu belirtmiştir. Sayın ÜSKÜL'ün, kaçakçılık sırasında elde edilen gelirin paylaşımında sıkıntı olmuş olabileceği, dışarıdan bir grubun kardan pay istemiş olabileceği ya da susturmak için böyle bir cinayetin işlenmiş olabileceği ihtimallerini nasıl değerlendirdiklerini sorması üzerine, Karakol Komutanı, rant kavgası ihtimalinin kuvvetli olduğunu ifade etmiştir. Sayın ÜSKÜL'ün, olaydan sonra jandarmanın olaya geç müdahale

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

etmesi nedeniyle jandarma bünyesinde açılan bir soruşturma olup olmadığını sorması üzerine, konuyla ilgili belgeleri yetkili makamlara ilettiklerini bir soruşturma beklediklerini ifade etmiştir.

Yozgat Mv. Mehmet EKİCİ'nin bölgede en son hangi tarihte kaçakçılık olayı tespit edildiğini sorması üzerine, Karakol Komutanı, en son Mayıs-Haziran 2008 tarihlerinde bölgeye 3 km. mesafedeki Atlıca Köyü sınırlarında ve ana yola yakın bir bölgede kaçakçılık iddiaları nedeniyle soruşturma yürütülmüş olduğu bilgisini vermiştir.

Bingöl Mv. Kazım Ataoğlu'nun herhangi bir saldırı anında askeri anlamda olay yerine intikalin ne kadar zaman aldığını sorması üzerine, Karakol Komutanı, intikalin normal koşullarda yaklaşık yarım saat zaman aldığını ifade etmiştir. Böyle bir olayın varlığında takviye almak zorunda olduklarını, olay gecesi kendilerinden yarım saat sonra takviye birliğin olay yerine intikal ettiğini ifade etmiş, olaydan 21:06'da haberdar olduklarını 21:35'te birinci ekibin yola çıktığını bunu bir başarı saydıklarını belirtmiştir. İstanbul Mv. Ayşe Jale AĞIRBAŞ'ın medyada yer alan, şüpheli tarafın sorguları sırasında susma haklarını kullandıkları iddiaları ile ilgili olarak şüpheli tarafın profesyonel hukuki yardım almış olabilecekleri ihtimaline ilişkin sorusuna Karakol Komutanı, kişilerin sorgularının Mazıdağı'nda yapılmış olduğu şeklinde yanıt vermiştir.

Komisyonumuz jandarma Karakolundaki görüşmelerin ardından Mazıdağı'na geçerek İlçe Kaymakamı ve Jandarma Komutanı ile görüşmelerde bulunmuştur. Kaymakamlıktaki görüşmeler esnasında, Yozgat Mv. Mehmet EKİCİ köydeki vatandaşların, olayda kullanılan silahların koruculara devlet tarafından verilen silahlardan olmadığını iddia ettiklerini belirtmiş, bu iddianın incelenmesi gerektiğini ifade ettikten sonra olayın bir kan davasına dönüşmek üzere olduğunu, karşı tarafın yaşam haklarının da korunması gerektiğini vurgulamıştır.

Komisyon Başkanı ÜSKÜL'ün zanlılarının nerede yakalandığını sorması üzerine İlçe Jandarma Komutanı zanlıların tamamının köyde yakalandığı bilgisini vermiştir. Kaymakamlıktaki görüşmeler esnasında İlçe Jandarma Komutanı olayı haber aldıktan sonra detektörle mayın kontrolü yapılarak yola devam edildiğini, emniyetli bir şekilde gidilebilecek en kısa sürede olay yerine intikal ettiklerini, görgü tanıklarının ilk etapta hiç bir şey söylemediklerini, olayın Karakol Komutanı tarafından 21:18'de kendilerine haber verildiğini, 22:25'te Mazıdağı'ndan çıktıklarını, 35-40 dakikalık bir süre içinde köye vardıklarını, önce

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

terör saldırısı ihtimali üzerinde durduklarını, 2 savcı ile birlikte faillerin yakalanması için saat 24.00'ü geçte operasyon yapıldığını, ilk etapta 8 kişiyi yakaladıklarını, faillerin köyden kaçmayıp askeri köye çekerek, askeri birliğe saldırı gerçekleştirip olaya terör süsü vermek istediklerini ifade etmiş; Komisyon Başkanı ÜSKÜL'ün zanlıların herhangi bir direnişi ile karşılaşp karşılaşmadıkları sorusuna, direniş olmadığı şeklinde cevap vermiştir. Komisyon üyelerinin zanlıları nasıl yakaladıklarını sorması üzerine, silahların şahısların üzerlerinde olduğunu, yakalanan kişilerin köyün üst tarafına dağılmış vaziyette olduklarını, evde, yolda, su deposu yanında bulunan failleri yakaladıklarını, devletin verdiği silahlar dışında 2 adet ruhsatlı silahın da yakalandığını, ateşli silah dışında el bombalarının da yakalandığını, zanlıların ifadelerinin jandarmada değil savcılıkta alındığını ifade etmiştir.

Görüşmeler esnasında Kaymakam, saldıran tarafın ailesinin tel örgülerle çevrili fosfat tesislerindeki evlerde ikamet ettiği, gerekli güvenlik önlemlerinin alındığı, çocukların güvenlik nedeniyle okula gitmedikleri, fosfat tesislerinde 75 kişinin bulunduğu, 55'inin çocuk olduğu, Kızılay ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından vatandaşların ihtiyaçlarının karşılanmakta olduğu, köyde kalanlara verilen hizmetin bu vatandaşlara da verildiğini, kabul edilecekleri illerden birine göç etmelerinin sağlanacağı bilgisini vermiştir. Komisyon Başkanı ÜSKÜL'ün köyden göç eden bu 55 çocuğa okuldan öğretmen tahsisinin mümkün olup olmadığını sorması üzerine, Kaymakam, bu çözümün değerlendirilmekte olduğunu ifade etmiştir.

Köyü terk eden tarafın bir anda bütün geçim kaynaklarını kaybetmiş olduklarını, koruculuktan alınmaları için Valiliğe yazı yazıldığını, olur verildiğini maaş alamadıklarını sosyal hizmetler bünyesinde kapsamında ihtiyaçlarının karşılandığını şüpheli tarafta yer alan kişilerin de insan hakları ile ilgilendiklerini ifade etmiştir.

Komisyonumuz Kaymakamlıkta görüşmelerin ardından İlçe Başsavcısı ile yaptığı görüşme ile incelemelerini sürdürmüştür. Savcılıktaki görüşmelere geçilmeden önce, Komisyon Başkanı soruşturmanın gizli olduğunu bildiklerini, hukuk devleti anlayışında bu gizlilik kararına saygı duyulması gerektiğini vurgulamıştır. Görüşmeler çerçevesinde İlçe Başsavcısı, olay mahallinde 42 kişinin öldüğünü, 2 kişinin hastanede öldüğünü, 3 yaralı bulunduğunu, birinin durumunun kritik olduğunu, dava dosyasının dayanağının yaralı olarak kurtulanların ifadeleri olduğunu, suçla ilgili delillerin toplanmaya devam edildiğini, olayla

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

ilgili değerlendirilmesi gereken delillerin çokluğu nedeniyle soruşturmanın zaman aldığını, bunun dışında işlerin normal prosedüründe ilerlediğini ifade etmiştir. Komisyon Başkanının petrol kaçakçılığının olayın nedenleri arasında değerlendirilip değerlendirilmediği sorusuna, anılan ihtimalin de değerlendirildiğini somut bir bulguya rastlamadıklarını, savcılık olarak olayın nedeni ile ilgilenme durumunda olmadıklarını, haksız tahrik olarak nitelenebilecek bir nedene rastladıklarında bu nedeni de kanun çerçevesinde değerlendireceklerini, kaçakçılıktan elde edilen gelirin paylaşımı sırasında suç işlenmesi ihtimalinin de sorgulandığını, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) verileri çerçevesinde yaptıkları araştırma sonucunda zanlılardan birinin petrol kaçakçılığından yargılanmış ve delil yetersizliğinden beraat etmiş olduğunun tespit edildiğini ifade etmiştir. İstanbul Mv. Ayşe Jale AĞIRBAŞ'ın şüphelilerin profesyonel bir yardım alıp almadıklarını sorması üzerine, savcılık aşamasında sanıkların susma haklarını kullanmadıklarını, suçlamayı reddettiklerini ifade etmiştir. Zanlılardan birinin olayı niçin işledikleri ile ilgili olarak gazetelerde yer alan beyanının, jandarmada sustukları ve savcılıkta reddettikleri bilindiğine göre gazetecilerin bu bilgiyi nerden almış olabilecekleri sorusuna Başsavcı, şüphelilerin böyle bir ifadelerinin bulunmadığı, bu bilginin asılsız haber niteliğinde olduğu şeklinde yanıtlamıştır. Komisyon Başkanı ÜSKÜL'ün sözkonusu gazete hakkında yasal işlem yapılıp yapılmadığını sorması üzerine, ilçe Başsavcısı gazete hakkında işlem yapma yetkisinin Ankara Basın Savcılığına ait olduğunu ifade etmiştir. Komisyon Başkanı ÜSKÜL, ilçe savcılığı olarak Ankara Basın Savcılığına bir yazı yazılarak gazetenin yalan haber yaptığı hakkında suç duyurusunda bulunulabileceğini, olay hakkında basın savcılığına bilgi verilebileceğini vurgulamıştır. Yozgat Mv. Mehmet EKİCİ, basın aracılığı ile Türkiye'deki bütün hukuki süreçlerde bilgi kirliliği oluşturulduğunu, basının bu tutumunun haber alma özgürlüğüne müdahale niteliği taşıdığını, bu haberi veren basın organı hakkında hukuki süreç başlatılması gerektiğini ifade etmiştir.

15/05/2009 tarihindeki Mardin İlindeki incelemelere, Mardin Başsavcısı ile yapılan görüşme ile başlanmıştır. Başsavcı dosya hakkında gizlilik kararı verildiğini vurguladıktan sonra, gizlilik kararına rağmen basında çok çeşitli haberlerin yer aldığını, olayın adli bir olay görünümünde olduğunu, terör olayı olduğuna dair hiçbir delil bulunmadığını, 13 kişi hakkında soruşturma yürütüldüğünü, bunlardan 12'si hakkında adam öldürme suçundan, 1'i hakkında 6136 sayılı Kanuna muhalefet suçundan soruşturmanın devam ettiğini

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

soruşturmanın etkin ve hızlı bir şekilde yapılması için her türlü desteğin verildiğini öncelikle teknik bir takım hususların incelenip raporu bağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Olay sonrasında toplumda yeni bir infial olayının meydana gelmemesi amacıyla olay yerindeki 44 cesedin en hızlı şekilde otopsi ve kimlik tespiti işlemlerinin sonuçlandırılarak cenazelerin bir an önce defnedilmesinin sağlandığını belirtmiştir. Komisyon Başkanı ÜSKÜL'ün zanlıların nerde, nasıl yakalandıklarını sorması üzerine 8 tanesini köyde yakaladıklarını, 2 tanesinin yakalama emri üzerine gelip teslim olduklarını, mukavemet teşebbüsü olmadığını ifade etmiştir. Komisyon Başkanı ÜSKÜL'ün soruşturma aşamasında başka bağlantıların araştırılıp araştırılmadığını sorması üzerine bütün ihtimalleri araştırdıklarını ifade etmiştir. Komisyon Başkanı ÜSKÜL'ün adli soruşturmanın yanı sıra görevi ihmal nedeniyle yürütülen bir soruşturmanın olup olmadığını sorulması üzerine olaya müdahale ile görevli herhangi bir kamu görevlisi aleyhine suç isnadı ya da bir ihbarın bulunmadığını, kendilerine sözlü bir yakınmanın dahi intikal etmediğini ifade etmiştir. Yozgat Mv. Mehmet EKİCİ'nin basında şüphelilerin susma haklarını kullandıkları iddialarının sorulması üzerine basında olayla hiç ilgisi olmayan pek çok asılsız haber üretildiğini, şüphelilerin hepsinin savunmalarını yaptıklarını ifade etmiştir. Jandarmadaki sorgu aşamasında susma haklarını kullanıp kullanmadıklarının sorulması üzerine, Başsavcı, adli soruşturmanın kolluktaki ve savcılıktaki aşamaları arasında bir fark olmadığını vurgulamış, şüphelilerin tamamının savunmalarını yaptıklarını belirtmiştir.

Komisyonumuz, Mardin Başsavcısı ile görüşmelerinin ardından Mardin Valisi ile görüşerek incelemelerini sürdürmüştür. Görüşmeler esnasında Mardin Valisi olaydan sonra geride kalan vatandaşların, ihtiyaçlarını karşılamak üzere Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü psikologlarının olay yerine geldiğini, Kızılay'ın ve sivil toplum çalışanlarının olay yerine intikal ettiğini, eş güdümün sağlanması amacıyla bir akademisyenin koordinatör olarak atandığını, olayda 74 çocuğun en az bir ebeveynini kaybettiğini, sosyal hizmetler il müdürlüğünün gerekli desteği verdiğini, Darüşşafaka'nın bir miktar çocuğun bakımını üstlenebileceğini bildirdiğini, ancak ailenin çocukları teslim etmek istemediğini, bununla birlikte geride kalan kişilerin çocukların temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olduklarını, zamanla çocukları yurtlara ve yatılı bölge okullarına yerleştirilmeleri konusunda ikna olacaklarını, idari açıdan olaya geç müdahale edildiği iddiaları ile Kaymakamın ve

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

Jandarma Alay Komutanının geç bilgilendirildiği iddialarının bir vali yardımcısı tarafından soruşturulduğunu ifade etmiştir. Yozgat Mv. Mehmet EKİCİ, olayın ilk bildirildiği telefon görüşmeleri ile olayın ilk araştırıldığı telefon görüşmelerinin saatlerinin idari soruşturma açısından incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca İl Valisi olayın koruculuk sistemi ile doğrudan ilgisi olmadığını ifade etmiştir. Korucuların köye intikali ile jandarmanın köye intikali arasında ne kadar süre farkı olduğunun sorulması üzerine 1-1;5 saatlik zaman farkı olduğunu tahmin ettiklerini, geç müdahalenin adli suç olduğunu, olayın Kaymakama geç haber verilmiş olmasının ise idari açıdan soruşturulduğunu ifade etmiştir. Yeni olayların yaşanmaması amacıyla olayı gerçekleştiren kişilerin mensup oldukları ailenin kabul görebilecekleri bir ile yerleştirilmesi için çalıştıklarını, köyde kalan çocukların eğitimlerinin devamı için gerekli tedbirlerin alındığını ve okul öncesi eğitim için bir sınıf açıldığını ifade etmiştir.

Komisyonumuz, incelemelerine Mardin İl Jandarma Komutanı ile yaptığı görüşme ile devam etmiştir. İl Jandarma Komutanı, olayı öğrendikleri andan itibaren teyit çalışmalarına başladıklarını, teyidin ardından Karakol ve İlçe Jandarma Komutanlığından birimlerin köye ulaştıklarını, 22:15-22:20 sularında kendisinin köye intikal ettiğini, olayı ilk olarak İl Emniyet Müdüründen aldığını, İlçe Jandarma Komutanının Birliği hazırlamakla meşgul olması nedeniyle kendisine geç haber vermiş olduğunu tahmin ettiğini, olaya müdahale anlamında bir gecikmenin söz konusu olmadığını ifade etmiştir. Komisyon Başkanı ÜSKÜL'ün bir terör olayında hazırlık ve olay yerine intikal süresinin ne kadar zaman aldığını sorması üzerine asgari hazırlık süresinin yarım saat, intikal süresinin ise 30-40 dakika olduğunu belirtmiş, bu olayda 50 dakika sonra saat 22:00 civarında birliklerin olay yerine intikal ettiğini ifade etmiştir. Olayla ilgili olarak saat 23.00'a kadar köylülerin herhangi bir bilgi vermediklerini, daha sonra bilgilerin gelmeye başladığını, tank ifadelerine göre şüpheli olan şahısların göz altına alındığını ifade etmiştir. Olay yerine önceden intikal eden korucularla karakoldan intikal eden ekip arasındaki zaman farkının bilinmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yozgat Mv. Mehmet EKİCİ'nin olayla ilgili muhaberatın kaydedildiği bir sistemlerinin olup olmadığını sorması üzerine, İl Jandarma Komutanı, böyle bir sistemin bulunduğunu ancak, olaydan bir hafta kadar önce arızalandığı için tamire gönderildiğini ifade etmiştir. Komisyon Başkanı ÜSKÜL'ün petrol boru hattından kaçakçılık iddiaları hakkındaki değerlendirmelerini sorması

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

üzerine İl Jandarma Komutanı, Mardin’de son 2 yılda boru hattından petrol çalınma olayı olmadığını, Şeyhan Karakolu bölgesinde 1 defa vana takma olayı olduğunu, bunda da petrol alınmadığını, BOTAŞ’ın istasyonlarındaki basınç düşmesinin tespitinin ardından derhal kendilerinin haberdar edildiğini, bölgede boru hattından kaçakçılık yapıldığı ve çok fazla rant olduğu görüşüne katılmadığını ifade etmiştir.

Komisyonumuz İl Sosyal Hizmetler Müdürü ile yaptığı görüşme ile incelemelerini sürdürmüştür. İl Sosyal Hizmetler Müdürü, olayın akabinde sosyal çalışma ve psikologumuzu köyde görevlendirdiklerini, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından yemek temin edildiğini, mağdur tarafta yer alan kişilere yönelik rehabilite çalışmalarının sürdüğünü sosyal çalışmacıların, raporlarını hazırlamakta olduklarını, göç eden aileye yönelik olarak yerleştirilecekleri illerde de barınmalarına yönelik olarak ayni ve nakdi yardımlar yapılacağını, tarafların çocuklarının daha sağlıklı ortamlarda büyümelerinin sağlanması amacıyla SHÇEK’e bağlı kurumlarda yetiştirilmelerinin sağlanacağını ifade etmiştir.

Komisyonumuz ardından İl Milli Eğitim Müdürü Vekili ile görüşmelerde bulunmuştur. Yapılan görüşmelerde, İl Milli Eğitim Müdürü Vekili, bölgedeki okuma çağındaki çocuklara eğitim haklarının sağlanması amacıyla her türlü önlemin alındığını, bu çerçevede, Bilge Köyündeki okulun derhal eğitim ve öğretime açıldığını, göç nedeniyle azalan okul mevcudu nedeniyle sınıflardan birinin okul öncesi eğitim sınıfı olarak düzenlendiğini, göç eden ailenin çocuklarının fosfat tesislerindeki okulda eğitimlerine devam etmelerinin sağlandığını ifade etmiştir.

V-TAHLİL VE DEĞERLENDİRME

4 Mayıs 2009 tarihinde Mardin Mazıdağı Bilge köyünde saat 20.30-21.00 saatleri arasında meydana gelen ve toplam 44 vatandaşımızın hayatını kaybetmesine sebep olan katliam, tüm milletimizi derin bir acıya boğmuştur. 21inci yüzyıl Türkiye’sine yakışmayan bu olay üzerinde düşünülmesi ve ders çıkarılması gerektiği kuşkusuzdur.

Olay şu an itibariyle Mazıdağı Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturulmaktadır ve gizlilik kararı alınmıştır. Katliam sebebi olarak medyada töre cinayeti, kız meselesi, koruculuk sisteminden kaynaklanan problemler, rant kavgası veya kan davası olabileceği yönünde haber ve yorumlara rastlanmıştır. Öldürülenler arasında hamile de olmak üzere kadın

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

ve çocukların bulunması ve erkeklerin namaz kıyarlarken öldürülmeleri bu olayı daha ilk bakışta benzerlerinden farklı kılmaktadır. Zira kan davası ve töre cinayetlerinde hedef şahıs dışında çocukların öldürülmesi söz konusu değildir. Kadınların öldürülmesi ise namus cinayetlerinde ve sadece olaya karışan kadın ile sınırlı kalmak üzere görülmektedir. Olay bu ve benzeri nedenlerle ilk anda izahı çok kolay ve anlaşılır olarak görülememektedir. İlgili savcılık tarafından olayın etkin ve çabuk bir şekilde soruşturularak aydınlığa kavuşturulması herkesin temennisidir. Olayın adli yönünden ziyade üzerinde durulması gereken en önemli husus; insanların 44 kişiyi öldürebilecek ruh haline bürünebilmesi, o şiddeti içinde taşıyor olmasıdır. Sebep ne olursa olsun şiddetin bu derecede ilerlemesi ülkemiz adına endişe vericidir. Hiçbir sebep 44 insanın aynı anda kadın ve çocuk ayırımı yapılmaksızın öldürülmesine gerekçe teşkil edemez. Son zamanlarda ülkemizde şiddetin önü alınamaz bir şekilde ve toplumun bütün kesimlerine yayıldığı bir gerçektir. Bunun sebepleri üzerinde durulması toplum sağlığı açısından büyük önemi haizdir. Şiddeti besleyen unsurlar çok iyi belirlenmeli ve bunların topluma nüfuz etmesi engellenmelidir. Bu hususta başta medya olmak üzere herkese büyük görevler düşmektedir. Burada ihmal edilmemesi gereken unsur “İnsan” unsurudur. Olay itibarıyla bölge insanı baz alınarak tüm insanımızın eğitimi büyük önem arz etmektedir. Yapılan tahkikat neticesinde olayın gerçek sebebi bulunup failler cezalandırılırsalar bile yeni olayların önüne geçilebilmesi ancak köklü önlemlerin alınması ile mümkün olabilecektir. Yörenin yapısı itibarıyla töre ve geleneklerin kötüye kullanılması ile yanlış inanışların yaşam üzerindeki olumsuz etkilerinin önüne geçilmesi iyi bir eğitimi gerektirmektedir. Eğitimi de sadece “okul mezuniyeti ve diploma” olarak değil en geniş anlamı ile kalıcı ve olumlu davranış sergilemeye yönelik olarak algılamak ve uygulamak sonuca ulaşılmasında daha etkili olacaktır. Bunun yapılamadığı durumlarda bu tür eylemler başka olayları tetikleyerek telafisi imkânsız sonuçların doğmasına sebebiyet verebilecektir.

Bu hususla bağlantılı bir konu da, meydana gelen bu ve benzeri olayların medya tarafından veriliş şeklidir. Basın özgürlüğüne saygı duyulması çağdaş demokrasilerin ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin olmazsa olmaz koşulu olmakla birlikte, bu tür infial uyandıran eylemlerde daha dikkatli bir dil kullanılması gereği izahtan varestedir. Soruşturması gizli yapılan bir olay ile ilgili “haber” yerine “hüküm” veren beyanlarda bulunulmasının yeni reaksiyonlara sebebiyet verebileceği gibi soruşturmayı da zorlaştıracığı gözden uzak

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

tutulmamalıdır. Basın tarafından bu tür olaylar sadece adli bir vaka olarak görülmemeli bunun yanı sıra birçok yansımalarının da olacağı değerlendirilmelidir. Bu konularda basının ulaştığı her bilgiyi yayınlamak yerine, kendi arasında oluşturacağı ve uygulayacağı belli bir süzgeçten geçirerek topluma ulaştırması olayların çözümünde ve sonrasında oluşabilecek olumsuzlukların önlenmesinde sürece olumlu katkıda bulunacaktır.

Yukarıda da belirtildiği gibi olay savcılığa intikal etmiştir ve soruşturma gizli olarak yürütülmektedir. İncelemelerimiz sırasında dikkat çeken ve açıklamaya muhtaç bazı konular da Komisyonumuzca belirlenmiştir.

Olayın meydana geliş saati ile köye çok yakın olan Jandarma karakolundan olay yeri ile irtibatın çok geç kurulması ve intikalin gecikmesi, köye yapılan saldırının niteliğinin uzun süre teyit edilememesi, teyit edildikten sonra da “terörist saldırısıdır” şeklinde değerlendirilerek intikalin gecikmesi, bu bilgiyi veren kişinin tespit edilememesi, İl Jandarma Alay Komutanlığında bulunan 156 telefon ihbarlarının kayıt edildiği cihazın olaydan bir hafta önce bozulması gibi konular ve bu konudaki sorulara verilen cevaplar komisyonumuzu tam olarak ikna etmemiştir. İl Jandarma Komutanına ve Mülki Makamlara böylesine önemli bir olayın İlçe Jandarma Komutanınca çok geç haber verilmesi ve bunun sebebinin sorulduğunda İl Jandarma Komutanınca verilen “Hazırlık yaptığından dolayı vakit kaybetmemek için aramamıştır” şeklindeki cevap da etkili bir idari soruşturmanın yapılmasını gerekli kılmaktadır. Terörün yoğun olduğu bir bölgede koordinasyon ve istihbaratın mükemmel olması gerekir.

Bu bağlamda koruculuk sistemine de değinmekte fayda vardır. Geçici Köy Koruculuğu Sistemi, bölücü terör olaylarına karşı verilen mücadelede yararlanılmak amacıyla 1985 yılında 3175 Sayılı Kanunla geçici olarak kurulmuştur. Jandarmanın ulaşamadığı ve güvenliğini sağlayamadığı alanlarda bölgeyi bilen kişilerden yararlanmayı amaç edinmiş olan uygulama geçici olarak düşünülmeyle birlikte günümüze kadar devam ede gelmiştir.

İçişleri Bakanlığı'nın Mart 2009 sonu verilerine göre; 1985 yılından bugüne kadar 123.476 kişi Geçici Köy Korucusu olarak görev yapmış, bunlardan 38.945 i hakkında adli veya idari işlem yapıldığı için görevine son verilmiştir. Halen görevde bulunan Geçici Köy Korucusu sayısı 47.689, Gönüllü Köy Korucusu sayısı ise 23.769 dur.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

Geçici köy korucuları belli bir miktar maaş almasına karşın, gönüllü köy korucuları herhangi bir ücret almamakta, kendilerine sadece silah verilmektedir.

Köy Korucuları bu güne kadar terörle mücadele alanında güvenlik güçlerine yardımcı olmak suretiyle önemli katkılar sağlamış ve 1.335 Geçici ve Gönüllü Köy Korucusu şehit olmuştur.

Korucu olanların “devlet yanlısı” veya “ajan” gibi nitelermelere maruz kalması, korucu olmayanların ise “devlet düşmanı” olarak algılanması bölgede yeni bir sosyal ayrışımın oluşmasına neden olmuştur.

Mardin ilinde cereyan eden üzücü olaya maalesef Geçici Köy Korucularının hem şüpheli, hem de mağdur olarak karıştığı bilinmektedir. Şüphesiz bu durum korucularla ilgili olarak değerlendirilmesi gereken bir olaydır. Mevcut uygulamada köy korucuların temini başta olmak üzere görevde buldukları dönemde hizmet içi eğitime tabi tutulmaları, disiplinlerinin sağlanması konularında eksikliklerin olduğu bir gerçekliktir. Ancak sadece bu olaya bakarak ya da benzer münferit olaylar gerekçe gösterilerek tüm korucuların ve koruculuk sisteminin suçlanması ve lağvedilmesi şeklinde tepkisel bir değerlendirme içine girilmesi de çok doğru değildir.

Her kesimde suça karışmış kişi ve kişiler olur ve olabilecektir. Bunların varlığı buldukları camianın tümünden ortadan kaldırılmasını değil bu kişilerin elenmesini gerektirmeli ve ortaya atılan görüşler de bu çerçevede olmalıdır. Devlete düşen, bu kişilerin hukuk dışı eylemlerini suç olarak ceza kanunlarında belirlemek ve bu eylemleri yapanları etkin bir soruşturma sonucunda cezalandırmaktır.

Köy korucuları hukuk, psikoloji gibi konularda özel eğitime tabi tutulmalı, silah nerede hangi hallerde kullanılır gibi konularda da bilinçlendirilmelidir. Yönetmelikte korucuların eğitiminden jandarmanın sorumlu olduğu belirtilmesine karşın bu eğitimin hangi konularda nasıl bir eğitim olacağı belirtilmemiştir. Bu konularda Yönetmelikte ayrıca belirtilmelidir.

Olayın hemen akabinde gerek şüphelilerin yakınlarına gerekse mağdurlara götürülen hizmetler takdirle karşılanmıştır. Bu olay sonucunda adeta travma yaşayan insanlara her türlü profesyonel desteğin verilmesi, özellikle çocuklar için ayrı bir program uygulanmasının

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

yanında bundan sonraki yaşamlarını da olumsuz etkileyeceğinin göz ardı edilmeyerek bunların süreklilik arz etmesi gerekmektedir.

VI. SONUC

1. Genel bir eğitim seferberliği başlatılmalıdır. Olayın adli yönüyle birlikte sosyal yönü de irdelenerek, yanlış gelenek, töre, inanış ve davranış biçimlerinin ancak eğitim ile düzeltilebileceği unutulmamalı, bu yapılırken insan unsuru her şeyin üstünde tutularak aileden başlayıp toplumun tamamı hedef kitle olarak seçilmelidir.

2. İnsanlarımızın şiddete olan yönelimi dikkatle takip edilmeli, buna sebebiyet veren unsurları ortadan kaldıracak ortam sağlanmalıdır. Bu bağlamda bu tür olayların medya tarafından topluma sunuş şekli hususunda daha dikkatli davranılması gerekliliği konusunda mesleki kuruluşlar tarafından mutabakat sağlanıp gerekirse yasal düzenleme yapılmalıdır.

3. Ülkemizde Bilge Köyünde meydana gelen bu olaya benzer şiddet olaylarında görülen artış, artık ne ad verilirse verilsin, yaşanan saldırıların, sıradan adli olay olmaktan çıktığını; toplumsal bir yara halini aldığını göstermektedir.

Bu olayların ‘töre cinayeti’, ‘namus cinayeti’ gibi kalıplar içine sokulması da, kafalarımızda, bir yerde hoşgörü ile karşılama alışkanlığı ve kısa sürede unutma eğilimini ortaya çıkarmaktadır.

Yaşanan olaylar, toplumsal bir yara ve en temel insani hak olan yaşama hakkına karşı ve insani değerlerimize karşı aşağılık birer saldırıdır.

Hastalıklı bir ruh yapısının ürünü olan bu şiddetin tedavisi için başta devlet kurumları olmak üzere tüm sosyal yardım kuruluşlarına, sivil toplum kuruluşlarımıza ve üniversitelerimize önemli görevler düşmektedir.

Devlet yapılanması içinde kendisine bu konuda görev yüklenen kurumlar başta olmak üzere tüm Devlet kurum ve kuruluşları, cehaletin ortadan kaldırılması için, bürokrasi ve mevzuat engellerine takılmadan yaşam hakkının korunması konusunda bir acil eylem planı hazırlayarak en kısa sürede bunu harekete geçirmelidir.

4. Olayın haber alınmasından intikal ve sonrasına kadar yapılan bütün işlemlerin tespit edilerek adli soruşturmanın yanında gerek görülürse idari bir soruşturma da yapılarak olayın tüm detaylarıyla açığa çıkarılması, ihmali tespit edilen görevliler için yasal prosedürün

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

uygulanması, bir ihmalin tespit edilmemesi durumunda ise ilgililerin aklanması, her iki sonucun da ayrıntılarıyla kamuoyu ile paylaşılması spekülasyonların yapılmasına engel olacaktır.

5. Suç ve suçluyla mücadelede; olayların gerçekleşmesinden sonraki adli kolluk faaliyetlerinin icrası ve koordinasyonu yanında belki bunlardan daha da önemlisi, önleyici kolluk tedbirlerin zamanında ve yerinde alınmasıdır. Bunun için de zamanında, doğru ve bunu uygulayacak birimleri derhal faaliyete geçirecek istihbaratın temini sağlanmalıdır.

6.1994 yılında meydana gelen ve 6 kişinin ölümü ile neticelenen saldırı ile ilgili soruşturmanın neticesinin yanında, bölgede daha önce meydana gelen petrol hırsızlığı gibi bazı olaylar henüz aydınlatılmamıştır. Kendisinden sonraki bazı eylemleri tetikleyecek nitelikteki bu tür vakaların etkin bir soruşturma ile araştırılıp aydınlatılması, faillerinin tespiti, daha sonra meydana gelecek benzer olayları önleyici nitelikte olacaktır. Aynı şekilde mevcut katliamın da tüm yönleriyle araştırılıp olayın failleri ve amaçları ile birlikte tespit edilmesi, hem hukuka olan inancı artırarak kişilerin yasal olmayan yollara başvurmasına mani olacak, hem de toplum vicdanı bir nebze olsun rahatlayacaktır.

7. Koruculuk sistemi terörün sebebi değil sonucudur. Geçici Köy Koruculuğunun ilga edilmesi mevcut şartlar ve reel politik itibarıyla mümkün gözükmemekle birlikte; yapısı, işleyişi ve hiyerarşisi bakımından söz konusu kurumun yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Koruculuk görevini üstlenen kişilerin, bu görevin sağladığı avantajları diğer kişilere karşı bazen etik dışı bazen de yasa dışı bir şekilde kullandıkları dikkate alındığında; korucuların iyi bir eğitimden geçirilerek disiplin altına alınmaları, korundukları izlenimini doğuracak davranışlardan uzak durulması, faaliyet alanlarının hukuki çerçevelerinin çok iyi belirlenerek keyfi uygulamalara sebebiyet verilmemelidir.

8. Olay sonrası alınan sosyal çalışmalara ilaveten uzun vadeli bir rehabilitasyon hizmetinin sunulması, çocukların barınma ve eğitim hizmetlerinden mahrum kalmaması için tedbirlerin hemen alınması, mümkün olan en kısa sürede hayatlarının normale dönmesinin sağlanması, hukukun dışına çıkan hak arayışları ve intikam duygularını giderecek telkinlerde bulunulup gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Mevcut yaraların sarılmasının yanında benzer olaylara zemin hazırlamamaya da gayret sarfedilmelidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

9. Şüpheli şahısların ailelerinin bölge dışında güvenli bir yere yerleştirilmeleri ve yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması sağlanmalıdır. 21/05/2009

Mehmet Zafer ÜSKÜL

Mersin Milletvekili

Alt Komisyon Başkanı

Mehmet EKİCİ

Yozgat Milletvekili

Ahmet ERSİN

İzmir Milletvekili

Kazım ATAÖĞLU

Bingöl Milletvekili

Ayşe Jale AĞIRBAŞ

İstanbul Milletvekili